

Nagy Erika PhD hallgató
Agrárjogi Tanszék
Témavezető: Réti Mária habil. egyetemi docens

A szövetkezeti jog reformjáról Finnországban

Bevezetés

A XX. század végén a globalizáció folyamatának káros hatásaira is figyelemmel az európai jogrendszerek, de az Európai Unió jogalkotásának is a fókuszába került a szövetkezeti jog. Ennek elsődleges magyarázataként az rögzíthető, hogy a szövetkezet olyan régi, a gyakorlat által végső soron a XIX. század második felétől kipróbált, a gazdaság különböző szektoraiban kiválóan működő jogintézmény, amelyet a tagok sokféle célkitűzéssel alapíthatnak meg. A szövetkezet az alapítók tekintetében ugyanis a gazdasági versenyhelyzetben biztonságot jelent, megélhetést biztosít, emellett tagjainak társadalmi helyzetét is stabilizálja, ugyanakkor lehetőség van a tagok oktatására, képzésére, egyéni képességeik fejlesztésére is. Azon túl tehát, hogy a szövetkezetek az európai gazdaságokban erős piaci részesedésű társulások, jelentősek a közösség-szervezésben, a felzárkóztatásban, a munkanélküliség csökkentésében is.¹

A finn szövetkezeti jog régi és különösen értékes hagyományokon alapszik. Lényegében a XX. század kezdetétől a finn szövetkezeti jogalkotás kiemelkedőnek tekinthető európai összehasonlításban is. Már ekkor önálló szövetkezeti törvény került kibocsátásra, amelynek fő sajátossága az volt, hogy erős svéd szellemiségű befolyás alatt állt. A szövetkezeti jogalkotás ezt a svéd befolyást a kezdetekhez képest kisebb mértékben ugyan, de hosszú időn keresztül megőrizte. Finnország tagsága az Európai Unióban természetesen azt eredményezte, hogy a közösségi joganyag átvételre került, és Finnország a szövetkezeti jog tekintetében is eleget tett jogharmonizációs kötelezettségének. A finn szövetkezeti jogalkotás ezen legmeghatározóbb jellemvonásai mellett ki kell emelni azt is, hogy az önálló, egységes szövetkezeti törvény mellett, követve az

¹ Erre átfogó elemzéssel lásd: RÉTI Mária: Szövetkezeti jog, Egyetemi jegyzet, ELTE Eötvös Kiadó, 2010

egyes európai jogrendszerek hagyományait, a finn szabályozás speciális szövetkezeti típusokra külön törvényi szintű szabályozást alkotott meg. Ez a párhuzamos szabályozási modell különösen jellemző a bank- és a pénzügyintézetek szektorában. Általában véve a finn szövetkezeti jogalkotás keretei között a szövetkezetek piaci részesedése, társadalmi szerepe, kulturális természetű szolgáltatásokban meghatározó jelentősége egyaránt kiemelkedő.

2014. január 1-jétől Finnországban új szövetkezeti törvény lépett hatályba. Ennek a tanulmánynak a célja azoknak a meghatározó okoknak a feltárása, amelyek a szövetkezeti jog reformjához vezettek. Vizsgálni fogjuk, mi indokolta az új szövetkezeti törvény megalkotását? Rámutatunk arra, miért volt szükség a változásra, miért nem lett volna elégséges a már meglévő és nem is olyan régi szövetkezeti törvény módosítása? A szövetkezeti jog reformjához vezető okok feltárásához álláspontunk szerint ismernünk kell a főbb társulási formákat, gazdasági és egyéb mutatóikat és a jogi környezetet is – mindezek elemzésünk tárgyát képezik.

A hatályos szövetkezeti törvénynek a tervezetét és a hozzá kapcsolódó szakmai anyagot a finn Igazságügyi Minisztérium 2011. december 15-én készítette el. Tulajdonképpen nem egy törvényjavaslat, hanem egy komplex törvénycsomag előterjesztéséről volt szó, mert az új szövetkezeti törvény számos hatályban lévő törvényt érintett. A széles szakmai vita 2012. február 10-én zárult le. A finn parlament végül 421-434/2013. számon fogadta el a HE 185/2012 vp számú előterjesztésben² szereplő törvénytervezetet és törvényt módosításokat, közte 421/2013. számon a szövetkezeti törvényt (finnül: osuuskuntalaki), melyet a köztársasági elnök 2013. június 14-én látott el kézjegyével.³ A törvényt 2013. június 18-án hirdették ki. A hatályba lépéséről rendelkező külön törvény⁴ szerint az új szövetkezeti törvény 2014. január 1-jén lépett életbe és – átmeneti rendelkezések mellett – hatályon kívül helyezi a korábbi 1488/2001. számú szövetkezeti törvényt⁵, mely 2001 elejétől volt hatályban.

² Az előterjesztés HE 185/2012 vp számon, finn nyelven megtalálható 2014.01.01.: <http://www.finlex.fi/fi/esitykset/he/2012/20120185.pdf>

³ A kihirdetés után a törvény 14.6.2013/421.számon finnül elérhető 2014.01.01.: [http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2013/20130421?search\[type\]=pika&search\[pika\]=421%2F2013](http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2013/20130421?search[type]=pika&search[pika]=421%2F2013)

⁴ 422/2013.Laki osuuskuntalain voimaanpanosta (422/2013. számú törvény a szövetkezeti törvény hatálybalépéséről). Megtalálható finnül 2014.01.01.: <http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2013/20130422>

⁵ 28.12.2001/1488. számú szövetkezeti törvény finnül elérhető 2014.01.01.: [http://finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2001/20011488?search\[type\]=pika&search\[pika\]=osuuskuntalaki](http://finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2001/20011488?search[type]=pika&search[pika]=osuuskuntalaki)

I. A finn társulásokról, jogrendszeri jellemvonásairól

I.1. A fontosabb finn társulási formákról

Finnországban a magánszemélyek – csakúgy mint Magyarországon – számos vállalkozási forma közül választhatnak, céljaiktól függően. Az első lényeges megállapításunk e területen az, hogy a finn gazdasági jog által szabályozott legelterjedtebb társulási formák a társaságok és a szövetkezetek (*finnül: osuuskunta, rövidítve: Osk*). Társasági formák: a közkereseti társaság (*finnül: avoin yhtiö, rövidítve: Ay*), a betéti társaság (*finnül: kommandiittiyhtiö, rövidítve: Ky*), a korlátolt (felelősségű) társasági formációk (*finnül: osakeyhtiö, rövidítve Oy*). A korlátolt (felelősségű) társaságoknak három fajtája létezik: a tulajdonképpeni korlátolt felelősségű társaság, a kft. (*finnül: yksityinen osakeyhtiö, rövidítve: Oy vagy Oyy*) a nyilvánosan működő részvénytársaság (*finnül: julkinen osakeyhtiö, rövidítve Oyj*) és az európai társaság (European companies, Societas Europaea (SE), *finnül: eurooppayhtiö*). (Az 1995 óta EU-tag Finnországban lehetőség van finn székhelyű európai szövetkezet⁶ alapítására is.⁷ Mindezidáig azonban ilyen társulást nem regisztráltak. Finn állampolgár vagy állampolgárok viszont Olaszországban bejegyzett ilyen európai szövetkezetnek tagjai lettek.⁸)

Jelentős szerepet töltenek be még az egyesületek (*finnül: yhdistys*) és az alapítványok (*finnül: säätiö*). Ezek olyan tipikusan non-profit szervezetek, amelyek gazdasági tevékenységet is folytathatnak. Ahogyan kft és szövetkezet is alapítható non-profit céllal.

I.2. A finn társasági jog jellemvonásairól, rendszeréről

A Svéd Királyság tartományaként a finn jogban a társaságokra vonatkozó első szabály az 1734-es Svéd Kereskedelmi Törvény volt. Ez a törvény

⁶ A konkrét szabályozásra lásd: Az Európai Unió Tanácsának 1435/2003/EK rendelete (2003. július 22.) az Európai Szövetkezet (SCE) Statútumáról <http://eur-lex.europa.eu>, 2014. január 6. A rendelet feldolgozására lásd: RÉTI Mária: „Az Európai Szövetkezet (SCE) Statútumáról” szóló tanácsi rendeletben foglalt általános jellemvonásokról és egyes előírásokról, figyelemmel a szövetkezetekről szóló 2006. évi X. törvényre. Európai Jog, Hetedik évfolyam 1. sz. 2007/január. 33-42. o.; RÉTI Mária: „Az Európai Szövetkezet (SCE) Statútumáról” szóló tanácsi rendeletben foglalt vagyoni jogi előírásokról, figyelemmel a szövetkezetéről szóló 2006. évi X. törvényre. Európai Jog, Hetedik évfolyam 5. sz. 2007/május. 25-34. o.

⁷ Az Európai Szövetkezetekről szóló törvényt a finn szabályozás az alábbi törvényben fogadta el: Eurooppaosuuskuntalaki 19.10.2006/906. számú törvény. A törvény megtalálható finn nyelven 2014.01.01.:

[http://finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2006/20060906?search\[type\]=pika&search\[pika\]=osuuskunta](http://finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2006/20060906?search[type]=pika&search[pika]=osuuskunta)

⁸ HE 185/2012 vp szövetkezeti törvény előterjesztés 17. oldal

szabályozta a közkereseti társaságot. Finnország 1809-ben – több évszázados svéd uralom után – az Orosz Cári Birodalom részévé vált. Az első Birodalmi Társasági Dekrétum 1864. november 24-én született, alapját az 1807-es Francia Kereskedelmi Törvény képezte.⁹ Ezt a II. Miklós orosz cár által – aki egyben Finnország Nagyhercege is volt – 1895. május 2-án meghozott és 1896. június 1-jén hatályba lépett 1895. évi 22. számú társasági törvény (*finnül: laki osakeyhtiöstä*) váltotta fel.¹⁰ Ez már nemcsak a francia, hanem a svéd és a német jogi szabályozási mintát is figyelembe vette. A 734/1978. számú társasági törvény 1980. január 1-jén lépett hatályba. Tartalmában erősen támaszkodott az 1975-ben elfogadott svéd társasági törvényre. Jelentős változást hozott, amikor 1995. január 1-jén Finnország az Európai Unió tagja lett és jogszabályait harmonizálta. Ettől az időtől kezdve távolodott el a finn jogalkotás a svéd jogszabályok követésétől.

Finnországban jelenleg nincsen egységes szerkezetbe foglalt társasági törvény, így külön törvény vonatkozik a közkereseti és a betéti társaságra. A 29.4.389/1988. számú törvény¹¹ szabályozza ezt a két társasági formát (*finnül: laki avoimesta yhtiöstä ja kommandiittiyhtiöstä*, törvény a közkereseti és betéti társaságokról). A kft és az rt szabályai közös törvényben kerültek szabályozásra (21.7.2006/624. számú törvény *osakeyhtiölaki*, azaz a korlátolt (felelősségű) társaságokról).¹²

Az egyesületekről a 26.5.1989/503. számú *yhdistyslaki*¹³, azaz egyesületi törvény rendelkezik, az alapítványok szabályait az 5.4.1930/109. *säätiölaki*¹⁴ vagyis alapítványi törvényben találjuk.

⁹ No.28. számú dekrétum svédül megtalálható: <http://www.porssitieto.fi/kirjoitus/osakeyhtiolaki-1864.pdf> 2014.01.01.

¹⁰ A kihirdetett törvény finnül elérhető: <http://www.porssitieto.fi/kirjoitus/osakeyhtiolaki-1895.pdf>, valamint <http://www.porssitieto.fi/kirjoitus/osakeyhtiolaki-1979.html> oldalon az 1979. december 31-i változat 2014.01.01.

¹¹ A törvény elérhető 2014.01.01. [http://finlex.fi/en/laki/kaannokset/1988/en19880389?search\[type\]=pika&search\[pika\]=389%2F1988](http://finlex.fi/en/laki/kaannokset/1988/en19880389?search[type]=pika&search[pika]=389%2F1988) angolul és [http://finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2006/20060624?search\[type\]=pika&search\[pika\]=21.7.2006%2F624](http://finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2006/20060624?search[type]=pika&search[pika]=21.7.2006%2F624) finnül

¹² [http://finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2006/20060624?search\[type\]=pika&search\[pika\]=21.7.2006%2F624](http://finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2006/20060624?search[type]=pika&search[pika]=21.7.2006%2F624) finnül a törvény 2014.01.01. angolul a törvény elérhető: <http://www.finlex.fi/en/laki/kaannokset/2006/en20060624.pdf> 2014.01.01.

A finn szabályozásban külön törvényt kaptak a korlátolt felelősségű lakás-társaságok (finnül: asunto-osakeyhtiö), melyet az asunto-osakeyhtiölaki 22.12.2009/1599, ami megtalálható finnül: <http://finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2009/20091599> weboldalon)

<http://finlex.fi/en/laki/kaannokset/2009/en20091599.pdf>

¹³ Finnül a törvény megtalálható 2014.01.01.

[http://finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1930/19300109?search\[type\]=pika&search\[pika\]=s%C3%A4%C3%A4ti%C3%B6](http://finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1930/19300109?search[type]=pika&search[pika]=s%C3%A4%C3%A4ti%C3%B6)

¹⁴ Finnül a törvény megtalálható 2014.01.01.:

[http://finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1989/19890503?search\[type\]=pika&search\[pika\]=yhdistys](http://finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1989/19890503?search[type]=pika&search[pika]=yhdistys)

I.3. A finn szövetkezeti jogi szabályozásról

A finn szövetkezeti jog nagy múltú és értékes hagyományokon nyugszik. A 22/1901.számú első finn szövetkezeti törvény 1901. szeptember 1-jén lépett hatályba, amikor Finnország még a cári Oroszország – bizonyos területeken autonómiával rendelkező – része volt. A következő szövetkezeti törvény a 248/1954. számú törvény, melynek alapját a korábbi szövetkezeti törvény és az akkori svéd szövetkezeti szabályozási modell adta. Az erős svéd hatás az újabb és egészen 2013. december 31-ig hatályban lévő 1488/2001-es szövetkezeti törvény megalkotásával sem szűnt meg. Az új szövetkezeti törvény egyrészt a két előző törvényben lefektetett alapelvek folytonosságát követte, de egyúttal a 734/1978. számú finn társasági törvénnyel összhangba hozott törvény is volt. A társasági törvény pedig – mint már korábban említésre került – erősen támaszkodott az 1975-ben elfogadott svéd társasági törvényre.

A jelenlegi 14.6.2013/421. számú törvény mellett a szövetkezeti bankokról és más szövetkezeti alapú hitelintézetekről külön törvény rendelkezik (*1504/2001. laki osuuspankeista ja muista osuuskuntamuotoisista*)¹⁵. Ez a szabályozási modell, azaz az egységes átfogó szövetkezeti törvény melletti, az egyes szövetkezeti típusok speciális szabályait külön törvényi szinten összefogó párhuzamos szabályozási szemlélet – megfelel az európai országok szövetkezeti jogaiban fellelhető szabályozási szemléletnek.¹⁶

II. A finn szövetkezetek jelentőségéről a nemzetgazdaságban¹⁷

A szövetkezeti alapítások számát vizsgálva Finnországban az állapítható meg, hogy az növekedést mutat, noha a finn szövetkezetek száma az 1970-80-as években drasztikusan csökkent a fúziók következtében. Az 1970-es évek közepén kb. 10.000 szövetkezet működött, ez a szám 1981-re 3500, a 80-as évek végére 2000 szövetkezetre apadt.¹⁸ A fúziók az elmúlt húsz évben is folytatódtak, de sok új, kicsi szövetkezet is alakult, ezért a szövetkezetek számában összességében növekedés történt. 2011-ben pl. 213 új szövetkezet alakult, nem számítva a szövetkezeti bankokat

¹⁵ A törvény elérhető: <http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2001/20011504>

¹⁶ Lásd erre: RÉTI Mária: *Az európai szövetkezeti szabályozás fejlődéstörténetéről*, Szövetkezés, 2012/1-2. szám, 9-33.o.,

¹⁷ Az adatok a HE 185/2012 vp szövetkezeti törvény előterjesztés 9-11. oldalán találhatóak

¹⁸ HE 185/2012 vp szövetkezeti törvény előterjesztés 9. oldal

és a lakásszövetkezeteket.¹⁹ 2012. március 31-én 4.490 szövetkezetet regisztráltak, melyből 239 szövetkezeti bank volt. Ezek a szövetkezeti bankok két nagy csoportba tömörülnek: az un. OP-Pohjola-ryhmä (OP-Pohjola-csoport) 203 és a POP Pankki-ryhmä (POP Bank-csoport) 36 taggal bír. Mindeközben a legnépszerűbb korlátolt felelősségű társasági formák, vagyis a kft-k és az rt-k száma 226.000 fölé emelkedett.

A HE 185/2012 vp számú szövetkezeti törvény előterjesztésében közölt adatokból megállapítható, hogy ötvenszer több korlátolt felelősségű társaság működik Finnországban, mint szövetkezet. Ebből könnyen arra következtethetnénk, hogy ezek a társulási formák ötvenszer nagyobb gazdasági eredményt tudnak felmutatni, a szövetkezetek pedig jelentéktelen tényezők a finn gazdaságban e társaságokhoz képest. Ezzel szemben 2012-es adatok szerint, az elmúlt tíz évet vizsgálva, a finn szövetkezeteknek a bruttó nemzeti termék előállításából való részesedése és a szövetkezeti tagság-lakosság arányszáma alapján Finnország világszinten az első helyen áll. Új-Zéland a második, majd őket követi Hollandia, Svájc, Norvégia és az USA.²⁰ Önmagában tehát a vállalkozások száma nem tükrözi a társulások nemzet- és világgazdasági jelentőségét. Ehhez más mutatókra is szükség van. Ezek közül a legfontosabbak a már említett bruttó hazai termék előállítása, a tulajdonosok száma a lakosság számához viszonyítva, de ugyanígy releváns az árbevétel, a foglalkoztatás és a piaci részesedés. Ezen kívül nem elhanyagolható, hogy a szövetkezetek milyen ágazatban és milyen tevékenységet folytatnak.

II.1. A finn szövetkezetek alapítási célkitűzéseiről, figyelemmel gazdasági/szolgáltatási szektorokra

Általában véve arra kell rámutatni, hogy a finn szövetkezetek nemzetgazdasági jelentősége nemzetgazdasági ágazatonként változó. A jelentősebb szövetkezetek a mezőgazdaságban és erdőgazdálkodásban, az áram- és vízgazdálkodás területén, a nagy- és kiskereskedelemben, valamint a pénzügyi és biztosítási területeken működnek. Ezekben az ágazatokban a finn szövetkezeti mozgalom kezdete óta hagyományosan sok szövetkezeti alapon működő társulás alakult. Ennek köszönhető, hogy itt a piaci részesedésük, üzleti forgalmuk kiemelkedő. Ugyanakkor a nagyfokú koncentráció is megállapítható. Erre kiváló példa az 1934-ben korlátolt felelősségű társaságként alapított Metsäliitto Oy (magyarul:

¹⁹ HE 185/2012 vp szövetkezeti törvény előterjesztés 9. oldal

²⁰ HE 185/2012 vp szövetkezeti törvény előterjesztés 9. oldal

Erdőszövetség kft.), mely 1947-ben alakult át szövetkezetté. A 125.000 erdőtulajdonost tömörítő Metsäliitto Osuuskunta (magyarul: Erdőszövetség Szövetkezet) leányvállalatai révén hatalmas konzernné nőtte ki magát. A Metsä-Group nevű konzern (magyarul: Erdő-Csoport) 2012-ben 5 milliárd euros üzleti forgalmat bonyolított²¹. További példaként említhető az S-ryhmä (S-csoport)²² szövetkezeti szupermarket hálózat. 2010-ben a világ üzletláncai közül a kiskereskedelmi eladások alapján világviszonylatban a 85. helyet foglalta el 11,007 millió USD-s forgalmával.²³

Az utóbbi évtizedekben azonban sok változás történt a szövetkezetek nemzetgazdasági szektorban való megoszlása terén. Továbbra is alakultak szövetkezetek hagyományos gazdasági célkitűzéssel a mezőgazdaság és erdőgazdálkodás területén, illetve az ehhez kapcsolódó halászat területén is. Az újonnan alakult szövetkezetek zöme azonban munka-, különféle szolgáltató (pl. kulturális) és szakértői tevékenységet ellátó szövetkezet. Jelentős a különböző marketinggel, turizmussal foglalkozó, illetve szociális és jóléti szolgáltatásokat nyújtó szövetkezet is. Ennek oka, hogy az 1990-es évek elején a finn gazdaság válságba került, melynek következtében a munkanélküliség nőtt, a szociális kiadások csökkentek. Ezek a szövetkezetek nem nagy létszámú, gazdasági erejű és tőkeerős, illetve befektetőket vonzó társulások, azonban közösség-szervező és közösségmegtartó erejük egyedülálló. Hangsúlyoznunk kell, hogy a finn szövetkezetek körében a jóléti/szociális természetű szolgáltatásokra alapított szövetkezetek számának megnövekedése egybeesik az európai államokban tapasztalható tendenciákkal²⁴

²¹ Ld. bővebben: <http://www.metsagroup.fi/Metsagroup/rakennejaomistus/Pages/Default.aspx> 2014.01.01.

²² Az S-ryhmä 5 országban működik és nem csak élelmiszer kiskereskedelmi tevékenységet folytat, hanem pl. turizmussal és vendéglátással foglalkozik, valamint érdekelt az autópárhazban és mezőgazdasági kereskedelemben is. A csoportot helyi és regionális szövetkezetek alkotják, központi szervük a SOK (Suomen Osuuskappojen Keskuskunta (magyarul: Finn Szövetkezeti Boltok Központi Szervezete), illetve leányvállalatai. Az 1904-ben létrehozott SOK feladata a szakmai-stratégiai irányítás, támogatás. Nemcsak élelmiszer kiskereskedelemmel, hanem turizmussal, vendéglátással, üzemanyag szolgáltatással foglalkoznak, illetve érdekelték a mezőgazdasági kereskedelemben és az autópárhazban is. Az S-csoportról többet 2014.01.01.: <https://www.s-kanava.fi>

²³ 2014.01.01. <http://finland.nlembassy.org/services/trade-information/embassy-economic-newsletter/winter-2012/s-ryhma-and-kesko-among-the-world%E2%80%99s-top-100-retailers.html>

²⁴ RÉTI Mária: A szövetkezetekről, mint a szociálisgazdaság legmeghatározóbb tényezőiről. In: BOBVOS Pál (szerk.): Reformator iuris cooperandi? Tanulmányok Veres József 80. születésnapja tiszteletére. Szeged, 2009. 465-485. o. Megjegyezzük, hogy a szövetkezetek szerepe világviszonylatban erőteljesebbé vált a munkanélküliség kiegyensúlyozása körében, a szövetkezet erős foglalkoztatáspolitikai eszköznek számít. Lásd erre: RÉTI Mária – BAK Klára: Die Rolle der Genossenschaften in der Sozial- und Beschäftigungspolitik, die Tendenz der internationalen und der ungarischen genossenschaftlichen Rechtsgebung, A szövetkezetek szociál/foglalkoztatáspolitikában betöltött szerepéről, a nemzetközi és a magyar szövetkezeti jogalkotás irányairól, Agrár- és Környezetjog, Journal of Agricultural and Environmental Law, A CEDR Magyar Agrárjogi Egyesület tudományos közleményei, CEDR Hungarian Association of Agricultural Law, 2013 No. 15., 5-38.o. , A folyóirat letölthető/The Journal may be downloaded from:

<http://www.uni-miskolc.hu/~agrarjog/ujsag/agriarchive.htm>, 2014. január 4.

Az S-ryhmä (S-csoport) nemzeti piaci részesedése a kiskereskedelemben 2011-ben 45%, a banki és biztosítási szolgáltatásokat nyújtó OP-Pohjola-ryhmä (Osuuspankki-Pohjola-ryhmä: Szövetkezeti bank-Pohjola-csoport)²⁵ piaci részesedése 20-36% volt. 2010-ben a Metsäliitto Osuuskunta 30-33%-os piaci részesedést szerzett. 2011-ben a hotel- és étteremszolgáltatást nyújtó Osuuskunta Tradeka-yhtymä (Szövetkezet Tradeka-konzern)²⁶ tulajdonát képező Restel Oy 18%-os piaci részesedést ért el. Ezen kívül a feldolgozó szövetkezetek a hús- és készétel területen, közelebbről a húsbeszerzési piac 78%-át foglalják el és a tejüzemek is 97 %-os piaci részesedéssel bírnak.

A szövetkezetek árbevétele szempontjából lényeges, hogy a 307 legnagyobb finn szövetkezet (beleértve a biztosítási szövetkezeteket és azokat a biztosítási társaságokat, melyek fő tulajdonosai szövetkezetek) hagyományos területeken, mint bank (184), biztosítás (40), kereskedelem (25), tejfeldolgozás (21), telekommunikáció (10) és energia (7) területen működnek. A többi: húsfeldolgozás, zöldségtermesztés, erdőgazdaság, háziállat feldolgozás, szállítás, finanszírozás, tojástermelés, újrahasznosítás, fordító, vásár- és kiállítás szervezés, hotel- és beruházás tevékenységet folytat. A 184 szövetkezeti bankból 158 az OP-Pohjola-ryhmä, 26 a POP Pankki-ryhmä (Paikallisosuuspankki Pankki-ryhmä: Helyi szövetkezeti bank Bank-csoport)²⁷ tagja. Az üzleti forgalom alapján az 50 legnagyobb szövetkezeti társulásból 22 kereskedelemmel foglalkozik. Az élelmiszer feldolgozás területén – kft. vagy rt. formában – működő legnagyobb cégek, a HKScan Oyj, a Valio Oy, és az Atria Oyj a tíz legnagyobb üzleti forgalmú társulásként működik Finnországban, melyek tulajdonosai szövetkezetek.

Külön is ki kell emelni, hogy 2010-ben Finnországban a fogyasztási, gyártási, feldolgozó és szolgáltató szövetkezetek, valamint ezek leányvállalatainak összesített üzleti forgalmi több mint 32 milliárd euro volt. Ebből az S-ryhmä, a Metsäliitto és az OP-Pohjola-ryhmä összesen 17,9 milliárd euros árbevételt produkált, ami az összesített üzleti forgalom 55%-a. A már említett 307 legnagyobb szövetkezeti társulás átlagos üzleti forgalma 127 millió euro, a 10 legnagyobbé átlagosan 2,7 milliárd volt. Az

²⁵ Az OP-Pohjola-ryhmä Finnország legnagyobb pénzügyi csoportja. Teljes körű banki, befektetési és biztosítási szolgáltatást nyújt. Kb 200 független szövetkezeti bank és a bankok tulajdonát képező központja az OP-Pohjola szövetkezet, illetve ennek leányvállalatai alkotják. Az OP-Pohjola szövetkezetnek az egyik leányvállalata az OP-Pohjola Rt., ami a csoport központi bankjaként működik. Erről többet 2014.01.01.: <https://www.pohjola.fi>

²⁶ Az 1917-ben alakult fogyasztási szövetkezet ma konzernként működik. Finnországban a legnagyobb hotel- és étteremláncsal (49 hotel és 240 étterem) rendelkező Restel Oy tulajdonosa. Erről bővebben 2014.01.01.: www.tradeka.fi

²⁷ A POP Pankki-csoportot 35 önálló, független finn szövetkezeti bank alapította 1997-ben. Erről többet 2014.01.01.: <https://www.poppankki.fi>

árbevétel szempontjából a 307 legnagyobb szövetkezet első ¼-ének átlagos üzleti forgalma 500 millió euro, a köv. ¼-é közel 10 millió, a harmadik 1/4-é közel 4 millió és az utolsó negyedbe tartozóké 2 millió körüli volt.

II.2. A szövetkezeti tagok, alkalmazottak számáról, jelentőségéről

Lényeges, a szövetkezetek szerepére rávilágító további adat az is, hogy a hozzávetőleg 5,4 millió lakosú Finnországban a szövetkezeti tagság népszerű, több mint 4 millió fő szövetkezeti tag. A finn szövetkezetek és ezek közös vállalataiban a tagság és tulajdonoslétszám több mint 7 millió. Ez akkor is kiemelkedő, ha figyelembe vesszük, hogy egy személy általában több szövetkezet tagja. A legújabb kutatások szerint a finn felnőtt lakosság közel 9/10-e szövetkezeti tag. Az S-ryhmä napjainkban kb. 2 millió taggal, az Osuuskunta Tradeka-yhtymä 275 000 taggal rendelkezik. Az OP-Pohjola-ryhmä szövetkezeti banki csoportban 1,3 millió a POP Pankki-ryhmä szövetkezeti banki csoportban 103.000 tagot regisztráltak. A Metsäliitto Osuuskunta kb 125.000 tagot számlál. A különböző telekommunikációs és energia szövetkezetek tagságának a létszáma meghaladja a 10.000-t. A legújabb szövetkezetek tagi létszámáról nincsenek pontos adatok, összesen 20-30.000 fő lehet.

2010-ben Finnországban a szövetkezetek 107.000 főt alkalmaztak. A foglalkoztatás szempontjából a nagy üzleti forgalmú szövetkezetek munkavállalói létszáma jelentős. 2010-ben a legnagyobb foglalkoztató szövetkezet 13.000 alkalmazottal rendelkezett. A tíz legnagyobb üzleti forgalmú szövetkezet átlagosan 6000 embert foglalkoztatott. A 307 legnagyobb üzleti forgalmú szövetkezet negyedénél ez az átlag 1200 fő volt. A következő negyed 40 főt, az utána következő kb 20 főt, a legkisebbek 10 főt foglalkoztattak. Lényeges jellemvonása a finn szövetkezeti szektornak, hogy a szövetkezetek elsősorban a tagokat foglalkoztatják rész- vagy teljes munkaidőben.²⁸ A statisztika adatok alapján kb. 2550 regisztrált szövetkezet átlagosan 0,5 személlyel kötött teljes munkaidejű szerződést.

²⁸ Magyar viszonyokról lásd: RÉTI Mária: Mit biztosít ma a jogszabályi háttér Magyarországon a szociális szövetkezetekkel kapcsolatban? In: s n (szerk.): A közösségi fejlődés új lehetőségei: "Nyilvános kommunikáció a szociális szövetkezetéről" című 2007. november 5-én megtartott konferenciaanyag kibővített változata. Konferencia helye, ideje: Budapest, Magyarország, 2007.11.05. Magyar Népfőiskolai Társaság, 1-17. o.

Ha nemcsak a szövetkezeteket vesszük alapul, hanem valamennyi céget, akkor 2008-as adatok alapján 320.700 működő cégben 1.447.400 ember dolgozott munkavállalóként vagy vállalkozóként. A cégek összesített üzleti forgalma 336,2 milliárd euro volt. A vállalkozások 99,1 %-a 50-nél kevesebb foglalkoztatottat tartott nyilván, és ezek a kisvállalkozások a foglalkoztatottak 47,5% alkalmazták. A szövetkezetek 32 600 embert alkalmaztak. Az előző bekezdésben említett 107 000 foglalkoztatott abból származik, hogy pl. a szövetkezeti konszerneknek a korlátolt felelősségű társasági formában működő vállalatait nem vették figyelembe.

A HE 185/2012 vp szövetkezeti törvény előterjesztés által közölt adatokból számos következtetés vonható le a szövetkezetek nemzetgazdasági jelentőségét illetően. Általánosságban elmondható, hogy a szövetkezetek a finn nemzetgazdaságban nem elhanyagolható szerepet töltenek be. Ugyanakkor eltérő a szerepük a nemzetgazdaság különböző ágazataiban. A szövetkezeti mozgalom kezdetétől, a XIX-XX. század fordulójától, a mező-, és erdőgazdaság, a pénzügy, a kereskedelem területén alakult szövetkezetek kis társulásokból összefogással, közös szervezetek alapításával és nem utolsósorban sikeres gazdálkodással nagyvállalatokká nőttek ki magukat. Finnország 500 legnagyobb vállalatának 10 %-a szövetkezeti alapon működött 2011-ben.²⁹ A hagyományos, nagy tradíciójú szövetkezetek nemcsak a finn gazdaság, de a világgazdaságban is számottevő jelentőségűek.

Ami szembeötlő, hogy a szövetkezetek tagságuk, üzleti forgalmuk alapján nagyon széles skálán mozognak: a nagy szövetkezetektől a mikroszövetkezetekig. A nagy szövetkezetek a tradicionális területeken működnek, a kis szövetkezetek megjelentek egy új szektorban, a szociális, non-profit ágazatban is, jóléti, szociális, kulturális célokat kitűzve. A nagy szövetkezetek óriás méretűek, konszernekben működnek. A kicsik tényleg pici elsődleges szövetkezetek, mikrovállalkozások. A konszernekben a szövetkezetek központi szervezeteket hoztak létre, amelyek szakmai, stratégiai irányítást végeznek és sok leányvállalatot alapítottak. A kis szövetkezetek ilyenekkel nem rendelkeznek. A nagy szövetkezetekben több tíz- és százezres tagság tömörül, a kis szövetkezetekben minimális a taglétszám, ami eddig – a törvényi előírás szerint – három fő volt. A kis szövetkezetekben az is előfordul, hogy ténylegesen csak egy tag tevékenykedik, a másik kettő olyan családtag, akik a valóságban nem vesznek részt a szövetkezet működésében. A jogokat az alapszabályban úgy határozzák meg, hogy a vállalkozást

²⁹ HE 185/2012 vp szövetkezeti törvény előterjesztés 21. o.

vezető tag korlát nélkül hozhassa meg a legfontosabb döntéseket és működtethesse a szövetkezetet.³⁰ A nagy szövetkezetek tőkeerős társulások, a kis szövetkezetekben a tőke igen alacsony. A nagy szövetkezetekben a befektetési célú tőke jelentős, a kicsikben szinte nincs is ilyen. Nagy szövetkezetből viszont kevés van, kicsiből nagyon sok.

Az olyan nagy szövetkezeti vállalatcsoportok, mint az S-ryhmä, az OP-Pohjola-ryhmä és a Metsäliitto a különböző mutatókat egybevetve a szövetkezetek teljes részesedéséből a felét jelentik.³¹ A szövetkezeti konszernnek 2009-ben a bruttó nemzeti termék 17%-át adták³², de a szövetkezetek kétharmada mégiscsak kicsi- vagy mikrotársulás. Utóbbiak összességében már értékelhető gazdasági erőt képviselnek, de nemzetgazdasági szinten külön-külön elenyésző gazdasági eredményt tudnak felmutatni. Fontosabb ezeknél a szövetkezeteknél a társadalmi életben játszott szerepük. A kis szövetkezetekben az állás természetű foglalkoztatás általános, ami gyakran megfelel a tagok igényeinek is, hogy rugalmasan részt vegyenek a munka világában. A kis szövetkezetek gyakran a tagság számára hídként működnek a munkaerőpiac vagy a vállalkozások felé. Ezek a szövetkezetek munkahelyet teremtenek azok számára, akik egyébként nehézséggel vagy egyáltalán nem tudnának a munkaerő piacon boldogulni. Ezért a szövetkezetek gazdasági jelentősége mellett a társadalmi szerepük sem elhanyagolható. Nem beszélve a különböző kulturális tevékenységet végző társulásokról, mint pl. a nyomdászövetkezetek, amelyek elsősorban a tagok műveinek kiadására alakulnak vagy a különböző koncertszervező szövetkezetek, melyek szintén kulturális célt szolgálnak. Hangsúlyoznunk szükséges, hogy ez a tendencia is a szövetkezet alapítások körében is igazolja a szövetkezeti alapelvek és értékek létjogosultságát.³³

Mindezen eredmények mellett a szövetkezetek mint társulási formák nincsenek olyan népszerűek, mint a korlátolt felelősségű társasági formák. Bár valamennyi működési területet figyelembe véve a szövetkezetek átlagosan nagyobbak, mint a korlátolt felelősségű társaságok mind az üzleti forgalom, mind a tagság szempontjából, utóbbiak mégis ismertebbek, beleértve a rájuk vonatkozó szabályok ismeretét is.

³⁰ HE 185/2012 vp szövetkezeti törvény előterjesztés 10. oldal

³¹ HE 185/2012 vp szövetkezeti törvény előterjesztés 11. oldal

³² HE 185/2012 vp szövetkezeti törvény előterjesztés 11. oldal

³³ A nemzetközi szövetkezeti alapelvekre, értékekre lásd: BAK Klára: A nemzetközi szövetkezeti alapelvek és a szövetkezet fogalmának összefüggései a szabályozásban, Szövetkezés - a Szövetkezeti Kutató Intézet Tudományos és Tájékoztató Folyóirata, Budapest, 2012. évi 1-2. szám , 34-61.o.

III. A szövetkezeti reform okairól és célkitűzéseiről, a reformról

III.1. A szövetkezeti reform okairól

A jogi szabályozás rendszeréből és a finn szövetkezetek nemzetgazdasági mutatóiból érthető és válaszolható meg a szövetkezeti reform indokai és célkitűzései. Jellemző a finn törvényalkotásra, hogy a törvényjavaslat részletesen foglalkozik a szövetkezetekre vonatkozó statisztikai adatokon túl az EU társulásokra vonatkozó szabályaival éppúgy, mint Nagy-Britannia, Németország, Franciaország, Dánia és a Finnországgal szomszédos országok, Norvégia, Svédország és Észtország hatályos szövetkezeti jogalkotásával. Ezeket a mintákat is értékelik és figyelembe veszik a kodifikációnál.³⁴

A szövetkezeti törvény reformja kettős célú: egyik a formai kodifikációs megújulás, másik a jogszabályi tartalomban testet öltő új koncepció megvalósítása.

A formai kodifikáció reformjának okai között első helyen kell megemlíteni a finn jogrendszer hagyományait. A finn társasági jog és a szövetkezeti jogalkotás bemutatása után egyértelműen látszik, hogy a finn jogalkotásban fontos szerep jut a jogfolytonosságnak és a jogszabályok harmonizálásának. Ahogy már korábban említettem, az 1488/2001. számú szövetkezeti törvény alapját egyfelől a korábbi, 1954-es szövetkezeti törvény, másfelől pedig az 1978-ban hatályba lépett korlátolt felelősségű társaságokról szóló törvény jelentette. Mivel 2006-ban életbe lépett a 624/2006. számú vagy másképp a 21.7.2006/624. számú korlátolt felelősségű társaságokról szóló törvény, szükségessé vált a jogharmonizálás.

A formai kodifikáció reformjának másik oka a finn jogalkotás változása az elmúlt évtizedben. A HE 185/2012 vp szövetkezeti törvény előterjesztés konkrétan megemlíti a jogi nyelvezet, a jogszabályok megfogalmazásának módosulását. A jogalkotók egyre inkább törekednek az egyszerűsítésre, a tömör megfogalmazásra, az egyértelműségeire. Új jogi fogalmakat, szóhasználatot is bevezettek.

³⁴ HE 185/2012 vp szövetkezeti törvény előterjesztés 11-17. oldal

III. 2. A szövetkezeti reform jogtechnikai okairól, az alkalmazott megoldásról

Az új szövetkezeti törvény tehát egyfelől a társasági törvény, másfelől magának a kodifikációs munkának a megújulása révén mind szerkezetében, mind nyelvezetében megváltozott a megelőző törvényhez képest. A HE 185/2012 vp szövetkezeti törvény előterjesztés hangsúlyozza, hogy a kodifikáció terén az új szövetkezeti törvény felépítésében, nyelvezetében teljes mértékben a társasági törvényt tekinti mintának. Ez azt is jelenti, hogy a törvény fogalmai, jogi kategóriái elnevezésükben is azonosak lettek a modellül szolgáló törvénnyel. Most már mindkét jogszabály azonos jogi kifejezéseket használ. Erre tipikus példa, hogy a korábban használt befektetési részjegy (*finnül: sijoitusosuus*) helyett a jogalkotó a részvény (*finnül: osake*) kifejezést használja. Ez természetesen nemcsak a korábbi törvénytől eltérő szóhasználatot, hanem a jogi tartalom megváltozását is jelenti.

Az új szövetkezeti törvény megszerkesztésében fontos szerepet játszott, hogy kikerüljenek a törvénytövegből a bonyolult utaló szabályok. Ennek érdekében a jogalkotók arra törekedtek, hogy a rendelkezéseket a lehető legkövetkezetesebben csoportosítsák. Így a törvény hat nagy részre tagozódik. Az első rész az alapelveket, az alapításra és a tagságra vonatkozó szabályokat tartalmazza, a második rész a szövetkezet igazgatásával és a számviteli kérdésekkel foglalkozik. A harmadik részben a szövetkezet vagyoni szabályai találhatók. A negyedik rész a vagyonfelosztásról rendelkezik, az ötödikben a szövetkezet szervezeti változásai, a hatodikban a szankciók és jogorvoslatok foglalnak helyet. Az egyes részek fejezetekre tagozódnak, mindegyik fejezetben a paragrafusok számozása eggyel kezdődik. A paragrafusokon belül a bekezdések sem betűvel, sem számmal nem különülnek el. A korábbi törvény csak fejezetekből és azon belül paragrafusokból, illetve bekezdésekből állt, így az új törvény szerkezetében átláthatóbbá vált. Álláspontom szerint példaértékűnek tekinthető az a szabályozási modell, amellyel jogtechnikai szempontból is a törvény megfelelő alkalmazását segítette elő a jogalkotó.

Megállapítható az is, hogy az egyes részeket praktikusán tagolták, azaz az időbeliséget követik az alapítástól, a szövetkezet szerveinek megválasztásán, a működésen túl egészen a szervezeti változásokig. Az egyes részekben belül a fejezetek is ezt a logikát követik. Pl. a szövetkezet szerveire vonatkozó szabályoknál, az egyes fejezeteken belül először a

szervek feladata kerül meghatározásra, azután a szerv tagjainak megválasztása, majd eljárási rendje stb.³⁵

III. 3. A szövetkezeti reform további céljairól, eredményeiről

A HE 185/2012 vp szövetkezeti törvény előterjesztés szerint a formai kodifikáció megvalósításával a jogalkotó több célt is elérhet. Azáltal, hogy a kft-k és az rt-k népszerűbb társulási formák, egyúttal azt is jelenti, hogy ismertebbek a rájuk vonatkozó normák. Mivel az új szövetkezeti törvény nyelvezete, felépítése megegyezik a modellül szolgáló társasági törvényével, az új jogszabály ismeretének hiánya nem lesz érv, amikor a magánszemélyek választanak a társulási formák közül. Továbbá a reformmal a törvény könnyebben alkalmazható a szövetkezők számára a mindennapi gyakorlatban. De nemcsak a szövetkezők számára sikerül megkönnyíteni a törvény értelmezését, hanem lehetővé válik az egységes joggyakorlat kialakulása is. Hosszú távon pedig az esetleges törvénymódosítások leegyszerűsödnek, mivel a korlátolt felelősségű társaságokról szóló jogszabály változása – ha ez indokolt – könnyen átültethető a szövetkezeti törvénybe. Korábban emiatt késett éveket a szövetkezeti törvény frissítése.³⁶ Ezáltal elérhető, hogy a társasági törvénnyel – mely eddig a gazdasági-társadalmi változások hatására felmerülő jogszabályi módosítások terén elől járt – egyidejűleg kerüljön sor a törvényi változásokra.

A szövetkezeti törvény nemcsak szerkezetében, nyelvezetében újult meg az előző törvényhez képest, hanem a tartalmában is. A korábban kifejtett gazdasági mutatókból leszűrhető, hogy bár a szövetkezetek jelentős gazdasági tényezők a finn nemzetgazdaságban, a korlátolt felelősségű társasági formák jóval elterjedtebbek, és számukból adódóan gazdasági jelentőségük is nagyobb. A szövetkezetek hátrányának a csökkentése az egyik legfontosabb oka annak, hogy a jogalkotó a finn szövetkezeti törvény megújítása mellett döntött.

A szövetkezetek sikerének biztosításához épp azt a jogszabályt célszerű alapul venni a szövetkezetekre vonatkozó szabályok meghozatalánál, amivel versenyeznie kell. Ezt tette a finn kodifikáció is.

³⁵ Hatályos szövetkezeti törvényünk, a 2006. évi X. törvény ugyanilyen szerkezetű, ezt a logikai elvet követi.

³⁶ HE 185/2012 vp törvénytervezet 19. oldal

A társaságokra vonatkozó törvény rendelkezéseit a jogalkotás nem egy az egyben vette át. A szövetkezetekre vonatkozó statisztikai adatokból egyértelműen látszik, hogy a szövetkezeti társulások zöme kis- vagy mikrovállalkozás. Az utóbbi két évtizedben szinte kizárólag ilyen méretű szövetkezetek alakultak, de a régebben alakult szövetkezetek nagy része is – gazdasági értelemben – kis szövetkezet.

A jogalkotónak ezért ezt a fontos tényrt figyelembe véve kellett az új koncepciót kialakítani. A cél, hogy a szövetkezeti törvény elsősorban ezeket a kis szövetkezeteket szolgálja. Az új szabályozás célja ezért a meglévő kis szövetkezetek segítése és új – akár ugyanilyen méretű – szövetkezetek létrehozásának ösztönzése. Ezt két síkon próbálja a jogalkotó elérni. Egyfelől szeretné megkönnyíteni a szövetkezetek létrehozását és gyakorlati működését a tagok számára. Másfelől – mivel ezek nem tőkeerős társulások – szeretné, ha az alapítás és a működés gazdaságilag is hosszú távon biztosítva lenne. Ezért a külső befektetők számára vonzóbbá tudná tenni a szövetkezeteket, hogy ne csak a tagoknak kelljen finanszírozni, illetve a tagi hozzájárulást is ösztönözni kívánja. Egyúttal a hitelezővédelmet is biztosítani akarja. A szövetkezeti reform ezért főleg az alapításra és a vagyoni jogi részre vonatkozó normákat érintette radikálisan.

III. 4. A reform egyes rendelkezéseiről

Ennek a tanulmánynak a terjedelme nem teszi lehetővé a törvény részletes ismertetését, ezért csak néhány fontos változást emel ki, amelyek megvilágítják a reform célkitűzéseit.

A törvény – a korábbival ellentétben – konkrétan nem definiálja a szövetkezetet³⁷, hanem az első rész, első fejezetében, kilenc paragrafusban megfogalmazott alapelvek segítségével határozza meg azt. (Ezek az alapelvek nem azonosak a klasszikus szövetkezeti alapelvekkel, de megőrzik a korábbi szövetkezeti törvényekben már lefektetett

³⁷ 1488/2001. Osuuskuntalaki (Szövetkezeti törvény) 1. fejezet 2.§. (1)-(2) bekezdés tartalmazza a definíciót: ”Osuuskunta on yhteisö, jonka jäsenmäärää eikä osuuspääomaa ole ennalta määrätty. Osuuskunnan tarkoituksena on jäsenten taloudenpidon tai elinkeinon tukemiseksi harjoittaa taloudellista toimintaa siten, että jäsenet käyttävät hyväkseen osuuskunnan tarjoamia palveluita taikka palveluita, jotka osuuskunta järjestää tytäryhteisönsä avulla tai muulla tavalla. Osuuskunnan säännöissä voidaan kuitenkin määrätä, että osuuskunnan tarkoitus on pääasiassa aatteellisen tarkoituksen yhteinen toteuttaminen.” (A szövetkezet olyan közösség, ahol a tagok száma és a szövetkezeti tőke előre nem meghatározott. A szövetkezet célja, hogy a tagok gazdaságának vagy keresetének előmozdítása érdekében gazdasági tevékenységet folytasson úgy, hogy a tagok vagy a szövetkezet által nyújtott, vagy azokat a szolgáltatásokat veszik igénybe, amit a szövetkezet leányvállalata révén vagy más módon nyújt. A szövetkezet alapszabálya azonban úgy is rendelkezhet, hogy a szövetkezet célja elsősorban valamilyen eszmei, ideológiai célnak a közös megvalósítása.)

szövetkezeti elveket.) Tartalmilag tulajdonképpen majdnem átveszi az 1488/2001. számú szövetkezeti törvény szövetkezet fogalmát a 3.§ (1) bekezdésében és az 5.§-ban. A különbség annyi, hogy a korábbi törvény közösségként határozza meg a szövetkezetet és úgy fogalmaz, a szövetkezet gazdasági célkitűzése helyett elsődlegesen valamilyen eszmei, ideológiai célra is alakulhat. Az új törvény a szövetkezet társulási besorolása helyett a jogi személyiséget rögzíti, és azt mondja, hogy a szövetkezetek más – nem gazdasági – célra is alakulhatnak.³⁸ Korábban nem rögzítették kifejezetten, hogy a szövetkezet jogi személy, mely jogi személyiségét a nyilvántartásba vétellel szerzi meg.³⁹

Az alapelvek utalnak a legfontosabb változásokra. Az egyik ilyen lényeges változás, hogy a szövetkezetek létrehozásának megkönnyítése érdekében az új törvény eltörli a tagi minimumot. Szövetkezetet – a korábbi három helyett – egy személy is alapíthat. Ez azért nagyon fontos módosítás, mert felvetődik, hogy a szövetkezeti mozgalomban hagyományos szövetkezeti alapelvek, mint a demokratikus tagi ellenőrzés, a tagok gazdasági részvétele, a közösségi felelősség elve, illetve a speciálisan szövetkezeti értéknek minősülő egyenlőség, igazságosság, szolidaritás⁴⁰ hogyan érvényesülhet egyszemélyes társaság esetén? Az is nehezen elképzelhető, hogy egyszemélyes társaság gazdasági célon kívül más célra is alakulna. Ezek csak abban az esetben érvényesülhetnek, ha a nyitott tagság elve alapján új tagok lépnek be a szövetkezetbe. A jogalkotó ezt a szabályt egy az egyben átvette az egyszemélyes társaságok mintájára. Az előterjesztésben az szerepel, hogy ebből a korlátolt felelősségű társaságoknál nem származott probléma.⁴¹ A jogalkotó célja nyilvánvalóan az volt, hogy megkönnyítse a szövetkezet alapítását, és pusztán a minimális tagi létszám előírása miatt a magánszemélyek ne válasszanak más társulási formát.

A vagyoni jogi szabályokban bekövetkezett változások is elsődlegesen a már meglévő kis szövetkezeteket kívánják támogatni, hogy minél több tőkét legyenek képesek összegyűjteni. Emellett természetesen további

³⁸ 421/2013. Osuuskuntalaki (Szövetkezeti törvény) I. rész, 1. fejezet 3.§ (1) bekezdés és az 5.§:” Osuuskunnan jäsenmäärä, osuuksien lukumäärä ja osuuspääoma ovat vaihtuvia.” (A szövetkezet tagjainak, részjegyeinek száma és a részjegytőke változó), valamint „Osuuskunnan toiminnan tarkoituksena on jäsenten taloudenpidon tai elinkeinon tukemiseksi harjoittaa taloudellista toimintaa siten, että jäsenet käyttävät hyväkseen osuuskunnan tarjoamia palveluita taikka palveluita, jotka osuuskunta järjestää tytäryhteisönsä avulla tai muulla tavalla. Toiminnan tarkoituksesta voi säännöissä määrätä toisin.” (A szövetkezet célja, hogy a tagok gazdaságának vagy keresetének előmozdítása érdekében gazdasági tevékenységet folytasson úgy, hogy a tagok vagy a szövetkezet által nyújtott, vagy azokat a szolgáltatásokat veszik igénybe, amit a szövetkezet leányvállalata révén vagy más módon nyújt. Az alapszabály más célt is meghatározhat.)

³⁹ 14.06.2013/421. törvény 1. rész 1. fejezet 2.§ 1. bekezdés : „Osuuskunta on jäsenistään erillinen oikeushenkilö, joka syntyy rekisteröimisellä.”

⁴⁰ HE 185/2012 vp törvénytervezet 23. oldal

⁴¹ HE 185/2012 vp törvénytervezet 21. oldal

cél, hogy minél több új szövetkezet alakuljon. Ennek egyik lépéseként a vagyoni hozzájárulásokra vonatkozó szabályokat erősen megnyírbálta az új törvény. A törvény megfogalmazása bonyolult, nehezen érthető volt, rengeteg utaló szabállyal, melyek ráadásul fölöslegesen túlszabályozták a vagyoni jogi intézményeket, ezért a hatályos szövetkezeti törvény idevonatkozó rendelkezései alkalmazhatóbbnak tekinthetők.

Az előző jogszabályban többféle részjegy létezett: alaprészjegy vagy általános részjegy, kiegészítő, befektetési és önkéntes részjegy.⁴² Az új jogszabály két típust hagyott meg: az alap- és a kiegészítő részjegyet. Ugyanakkor – társasági mintára – bevezette a részvényt és a részvénytőkét.⁴³ A részvény – fő szabályként – szavazati jog nélküli vagyoni hozzájárulás, mely a befektetési részjegyet váltja fel. A részjegy és a részvény közös jellemzője, hogy nemcsak tagok, hanem kívülállók is megszerezhetik. További közös vonásuk, hogy lehet névértékük és lehetnek névérték nélküliek is. Utóbbi esetben jegyzési árunk van. Ez azzal a következménnyel jár, hogy pl. a részjegyek kibocsátása nem eredményezi automatikusan a részjegy tőke emelését. Ahogyan a részjegy, úgy a részvény is lehet többféle, ha az alapszabályban az alapítók így döntenek. A különböző fajtájú részjegyekhez, részvényhez fűződő szavazati jogok egyenlőek, kivéve ha a szövetkezet alapszabálya másképp nem rendelkezik.

A szerződéses szabadság kiterjesztése, az alapítás megkönnyítésének új szabályai mellett a jogalkotó a befektetési kedv fokozása érdekében a befektető tagok és a hitelezők védelmét szolgáló korábbi erős normák mellett további garanciákat épített be. Ezek közül csak az egyik, hogy az igazgatási szervek és vezető tisztségviselők felvilágosítási kötelezettségét növelték. Így például bárki információt kérhet a részvény- vagy részjegy tulajdonos nevééről, a tagsága kezdetéről és megszűnéséről. Figyelemmel arra, hogy ez a szabály is a szövetkezet átláthatóságát szolgálja, növelve a befektetői bizalmat, álláspontunk szerint helyes.

⁴² Az 1488/2001. számú szövetkezeti törvény vagyoni jogi szabályairól ld. NAGY Erika: A vagyoni hozzájárulás főbb szabályai a finn szövetkezeti törvényben, Themis (Az ELTE Állam- és Jogtudományi Doktori Iskola lektorált elektronikus folyóirata) 2013. június 281-305.o.

⁴³ 421/2013. Osuuskuntalaki (Szövetkezeti törvény) I. rész, 1. fejezet 3.§ (2) bekezdés „Osuuskunnalla voi osuuspääoman lisäksi olla osakepääoma ja osakkeita.” („A szövetkezetben a részjegy tőkén kívül részvénytőke és részvény is lehet.”)

IV. Összegzés

Ahogy az a tanulmányunkból is kitűnik, a finn szövetkezeti szektor, a szövetkezeti jogalkotás jelentős eredményeket tud felmutatni. Az 1990-es évek óta azonban a hétköznapi ember is érzi a mindennapi élet felgyorsulását, a globalizáció, a verseny erősödését az élet minden területén. Emellett a nagy politikai fordulatok a gazdaságban éreztették hatásukat. A fontos kereskedelmi partner Szovjetunió szétesése Finnországban mély gazdasági válságot eredményezett az 1990-es évek elején. A világgazdaságban végbemenő válságok – itt leginkább a 2008-as válságra gondolhatunk, melyet az EU a mai napig nem hevert ki – minden államot, állampolgárt érintettek valamilyen formában. Ez társadalmi változásokat is hozott. Ezek a körülmények a gyorsan változó világban szükségessé teszik a jogalkotásban is a gyors reagálást, a rugalmasságot, a jogszabályi módosításokat, melyekkel befolyásolni lehet a következményeket és a jog eszközeivel új irányt lehet szabni a gazdasági-társadalmi folyamatoknak, vagy legalábbis a jog eszközkészletével lehetőség nyílik azokra befolyást gyakorolni.

A szövetkezeti törvény reformját mindezek és a tanulmányunkban részletezett körülmények változásai indokolják. A jogalkotó szándéka, hogy nyelvezetében, szerkezetében megújítsa a szövetkezeti jogalkotást, nem lett volna lehetséges a korábbi szövetkezeti törvény módosításával. Ezt a komplex célt a jogalkotó csak egy új kodifikációval érhetette el. Erre figyelemmel megállapítható, hogy a finn szövetkezeti jogalkotás tartalmában és formai, jogtechnikai megoldásaiban is példaértékű szövetkezeti törvényt alkotott. Megvalósulhat egy új szövetkezeti modell, mely a több mint százéves szövetkezeti szektorban kikristályosodott és a szövetkezeti jogalkotásban megjelenő alapelvek és értékek megőrzése mellett napjainkban is képes kielégíteni a piaci szereplők vegyes igényeit pénzügyi, társadalmi, szociális, oktatási, kulturális, jóléti előmenetelük céljából.

Felhasznált irodalom

HE 185/2012 Hallituksen esitys eduskunnalle osuuskuntalaiksi ja eräiseksi siihen liittyviksi laeiksi

BAK Klára: A nemzetközi szövetkezeti alapelvek és a szövetkezet fogalmának összefüggései a szabályozásban, Szövetkezés - a Szövetkezeti

Kutató Intézet Tudományos és Tájékoztató Folyóirata, Budapest, 2012. évi 1-2. szám , 34-61.o.

Seppo PÖYHÖNEN: Osuuskunta ja osuuskuntalaki, Talentum, Helsinki 2013 ISBN 978-952-14-2034-4

Seppo PÖYHÖNEN: Omistajaoikeudet ja omistaja-arvo osuuskunnissa Talentum, Helsinki 2011 ISBN 978-952-14-1709-2

NAGY Erika: A vagyoni hozzájárulás főbb szabályai a finn szövetkezeti törvényben, Themis (Az ELTE Állam- és Jogtudományi Doktori Iskola lektorált elektronikus folyóirata) 2013 június 281-305.o.

Florance PARKER -Helen I. COWAN: Cooperative Associations in Europe and Their Possibilities for Post-War Reconstruction United States Government Printing Office, Washington, 1944

RÉTI Mária: „Az Európai Szövetkezet (SCE) Statútumáról” szóló tanácsi rendeletben foglalt általános jellemvonásokról és egyes előírásokról, figyelemmel a szövetkezetekről szóló 2006. évi X. törvényre. Európai Jog, Hetedik évfolyam 1. sz. 2007/január. 33-42. o

RÉTI Mária: „Az Európai Szövetkezet (SCE) Statútumáról” szóló tanácsi rendeletben foglalt vagyoni jogi előírásokról, figyelemmel a szövetkezetekről szóló 2006. évi X. törvényre. Európai Jog, Hetedik évfolyam 5. sz. 2007/május. 25-34. o.

RÉTI Mária: Mit biztosít ma a jogszabályi háttér Magyarországon a szociális szövetkezetekkel kapcsolatban? In: s n (szerk.): A közösségi fejlődés új lehetőségei: "Nyilvános kommunikáció a szociális szövetkezetekről" című 2007. november 5-én megtartott konferenciaanyag kibővített változata. Konferencia helye, ideje: Budapest, Magyarország, 2007.11.05 Magyar Népfőiskolai Társaság, pp. 1-17.

RÉTI Mária: Az európai szövetkezeti szabályozás fejlődéstörténetéről, Szövetkezés, 2012/1-2. szám, 9-33.o.,

RÉTI Mária: Szövetkezeti jog, Egyetemi jegyzet, ELTE Eötvös Kiadó, Budapest 2010

Samuli SKURNIK-Lee EGERSTROM: The Evolving Finnish Economic Model: How Cooperatives Serve as "Globalisation Insurance", May 29, 2007, A paper presented at the joint conference of The Canadian Association for the Study of Co-operation (CASC), The International Co-operative Alliance Research Committee (ICA); The Association of Cooperative Educators (ACE) University of Saskatchewan Saskatoon, Saskatchewan; elérhető: http://usaskstudies.coop/socialeconomy/files/congress07/skurnik_egerstrom.pdf